

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 943290/1

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב מנחם האגר, הרב יעקב מ' שטיינהויז, הרב חיים ו' וידאל

התובעת: פלונית

נגד

הנתבע: הקדש פלוני

הנדון: מזונות אלמנה מהעזבון למרות שהוקדש ולמרות שתבעה כתובתה

פסק דין

רקע

ביום כ"ד בכסלו התשפ"ד (07/12/2023) התקיים דיון בנוכחות נאמני ההקדש ובנה של האלמנה התובעת פלונית.

הדיון עסק בנושא מזונות, כתובת וזכויות האלמנה מעזבונו של המנוח.

המנוח ואשתו עשו הסכם ממון בטרם נישואיהם, ב-2004, שפרטיו יובאו להלן.

המנוח הרב [פלוני] ז"ל כתב ב-2013 צוואה שלפיה כל נכסיו יעברו לידי הקדש לאחר פטירתו, והוסיף שאשתו תוכל להמשיך לגור בדירה שברחוב [...], הא ותו לא.

נושא מזונות האלמנה כבר עלה בעבר בביה"ד דנן בהרכב ההקדשות, ובדיון שהתקיים ביום י"ג בשבט התשע"ז (09/02/2017) נאמר:

ביה"ד: אנו חשבנו. אנו רוצים מאוד לדאוג לכבודה של האלמנה אך גם לדאוג להקדש, בשני הדברים מדובר בקיום רצון המנוח.

ההחלטה שלנו היא החלטה זמנית ובעוד מספר חודשים תוכלו לפנות ולבקש לבחון את ההחלטה שוב. בינתיים על נאמני ההקדש להשלים לאלמנה – על מה שיש לה מהפנסיה ומביטוח לאומי – קצבת זקנה וקצבת שארים – עד לסכום של 8,500 ש"ח לכל חודש, התשלום יהיה עד העשירי לכל חודש קלנדרי. כמו כן אם יש בבית בעיות מבניות – פיצוץ צינור, סתימה – אתם תתקנו כמקובל בין שוכר למשכיר. שאר הוצאות הבית היא תממן.

החלטה זו נותרה בפרוטוקול בלבד ולא נחתמה כהחלטה, אך אין ספק שיש לה תוקף מחייב, וההקדש נהג לפיה.

בדיון ביקש בן האלמנה שתקבל גם מזונות וגם כתובה. אומנם אישה שתובעת כתובה אינה זכאית למזונות אישה, אך לדבריו ההתחייבות של האישה למזונות היא מכוח הסכם ממון, והוא בלתי תלוי בתביעת הכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דיון והכרעה

האיש ואשתו נישאו זה לזה ע"פ הסכם ממון, ובהסכם הממון כתוב שהבעל מתחייב לזון את אשתו. קודם פטירתו האיש נתן את כל נכסיו במתנת בריא להקדש, ואמנם השאיר לאישה דירה לגור בה, אבל לא השאיר לה כסף שתזון ממנו.

בהסכם הממון שקיבלו הצדדים בקניין ואושר בביה"ד נכתב כלהלן:

5.2 האיש מתחייב לדאוג לכלכלתה רפואתה ולכל צרכיה של האישה בחייה ולאחר מותה לדאוג לקבורתה וזאת עם [צ"ל אם] חס ושלום היא נפטרה לפניו.

[...]

5.8 במקרה של פטירת האיש חס ושלום לפני פטירת האישה אזי במקרה זה תהא רשאית האישה להמשיך להתגורר בדירת המגורים ללא כל תשלום והאיש מתחייב בצוואתו לתת למנהל עזבונו את ההוראות המתאימות להמשיך ולדאוג לכלכלתה ולכל צרכיה של האישה לאורך כל ימי חייה ולאחר פטירתה חס ושלום יפנו את דירת המגורים ואת החפצים האישיים של האישה שתביא לדירת המגורים ללא כל תמורה למנהלי העיזבון.

בהתייחס לסעיף 5.2 וסעיף 5.8, נטען כי סעיף 5.2 עוסק בחיוב מזונות לאשה במשך חייה – רק ביחס לפרק הזמן שהאיש חי, ואילו סעיף 5.8 עוסק בחיוב מזונות לאשה בפרק הזמן שלאחר פטירת האיש. וכיון שהאיש לא הספיק לצוות בחייו רק על מדורה של האשה, ולא על פרנסתה, הרי שחיוב מזונותיה הוא נותר רק מתק"ח ומדין תנאי כתובה, ומאחר שאשה תבעה כתובתה, שוב אין לה זכות על מזונות.

לענ"ד החיוב הכתוב בסעיף 5.2 – שלא נזכר בו מגבלת זמן רק לתקופה שבה האיש חי – התוקף של חיוב זה הוא לזמן שהאיש חי וגם לאחר פטירתו. ואין כל אינדיקציה להגביל את התחייבות האיש בסעיף זה רק למשך חייו. ואילו סעיף 5.8 שמתייחס לתקופה שלאחר פטירת האיש, הוא רק לעניין הצורה של מתן ההוראות האופרטיביות – כיצד יש לפרנס את האשה לאחר פטירתו.

בנוסף, גם לדעת הטוענים שסעיף 5.2 עוסק בחיוב מזונות רק לתקופה שהוא חי, הרי שבסעיף 5.8 מתחייב האיש לזונה גם לאחר פטירתו.

והנה הגישה המקובלת בבתי הדין היא שחיוב מזונות שנכתב בהסכם, הינו חיוב חדש ואינו רק מתק"ח, ראה בפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק ב עמוד 65 פסק דין משנת תשי"ז בבית הדין ת"א-יפו בפני כב' הדיינים: הרבנים א' גולדשמידט - אב"ד, י' קולין, ש' מזרחי. וכן בחלק ג' (פס"ד המתחיל בעמוד 329) בבית הדין הרבני הגדול בפני כבוד הדיינים: הרבנים ע' הדאייא, י' מ' בן - מנחם, י' ש' אלישיב, כולם זצ"ל. המקור לשתי גישות הוא מדברי הב"י חו"מ סימן צז והפרישה שם (ויבואר כאן בדברינו בהמשך), ובתחילת פד"ר כ מאת הגר"א שפירא יש אריכות להוכיח כי חיוב של מזונות בהסכם יוצר חיוב חדש, ושלא כדעת הגר"ש דיכובסקי, וכן נלענ"ד בראיות שנכתבו במקום אחר, ואכמ"ל. וראה עוד להגריש"א זצ"ל פסק הדין שפורסם בספר משפט אי"ש¹.

ובר מן דין בנדון דנן נראה כי גם לגישת הפרישה החיוב כאן אינו מתק"ח אלא כחיוב חדש, כי סברת הפרישה אינה מצד שאין חיוב חל על חיוב עיי"ש בפד"ר כ, אלא מצד שבסתמא תולין שגם אם כתב את חיובו, אין בזו כוונה להתחייב מחדש, אלא להתחייב בהתאם לחיוב מתק"ח. אבל בנדון דנן, הרי לפי דרכנו בסעיף 5.8 האיש התחייב

¹ לשנת תשט"ז בהוצאת הרב משה הגר שליט"א - הובא בשלמות בפסק ביה"ד רבני נתניה 960583/20, פורסם באתר ביה"ד הרבני. הנדון שם היה באב שהתחייב וקיבל בקניין לזון את בתו, וכתב הגריש"א זצ"ל שלפי מה שנפסק באהע"ז סימן קיד סי"ב, התחייבות לזון את חבירו - שאינה כלולה בתק"ח, אינה כוללת כסות ולא מזונות לפי כבודו, וא"כ האב שהתחייב לזון בהסכם ובקניין, אינו חייב גם בביגוד ולא לפי כבודה, עכ"ד. ולפ"ז עולה כי הנחת היסוד של הגריש"א הייתה שהתחייבות לזון את הבת, היא התחייבות חדשה, שאינה כוללת ביגוד – בשונה מחיוב תק"ח שכולל גם ביגוד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לפרט האיך לזון את אלמנתו לאחר פטירתו, א"כ הזינן שהאיש לא סמך על החיוב רק מצד תק"ח אלא שחייב את עצמו בחיוב חדש, רק שלא הספיק לתת הוראות מפורטות כיצד לפרנס את האשה הלכה למעשה.

ועוד יש לתמוך גישה זו, מהנאמר בסעיף 5.1:

5.1 האיש מתחייב להינשא לאישה כדת משה וישראל ומתחייב לפי ההלכה שארה כסותא [צ"ל כסותה] כפי בנות ישראל המכובדות ואשר לעונתה בהתאם לגילו ואפשריותו.

ויש לעיין לאחר שהאיש התחייב לתת שארה כסותה ועונתה לפי ההלכה, לאיזה צורך חזר על ענין זה בסעיף 5.2? אבל לפי דרכנו החזרה נועדה לבסס את החיוב לא רק מצד תק"ח האמור בסעיף 5.1, אלא להוסיף חיוב חדש מחמת ההסכם וכנ"ל.

ויצוין שהלכה פסוקה היא באה"ע סי' קי"ד סעי' י"ב (ובחו"מ סי' ס' ברמ"א) כל המתחייב מדעתו לזון שלא בתנאי ב"ד אינו חייב במלבוש, אלא א"כ פירש אזון ואפרנס, וכן איננו חייב ברפואתה (שם) ואינו חייב ליתן לא לפי כבודו ולא לפי כבודה (ע"ש בח"מ ובט"ז). לפיכך היה צורך לפרט בסעיף 5.1 שההתחייבות שלו אינה רק לעניין דמי מזונות מינימאליים, אלא מעבר לכך - "שארה כסותה - כדרך בנות ישראל המכובדות".

ולפ"ז החיוב הכתוב בסעיף 5.2 הינו חיוב חדש ולא חיוב של תנאי כתובה, ולכן אין מקום לפטור מחיוב זה גם במקרה שהאשה תבעה כתובתה.

האם האיש חזר בו מההתחייבות לזון את אשתו והאם יש תוקף לחזרה זו

נטען, כי לפי החוק יכול היה הנפטר לחזור בו מלזון את האישה לאחר פטירתו. הסעיף בהסכם הממון שמתייחס למזונות האלמנה לאחר פטירת האיש דינו כצוואה, ולפי החוק אפשר בכל עת לחזור מצוואה. בצוואה המאוחרת משנת 2013 לא נזכרו מזונות האלמנה, ואם כן חזר בו הרב מצוואתו. נמצא שאין לאלמנה מזונות אלא מכח הדין האישי, דהיינו מה שחז"ל תקנו לאלמנה מזונות, וכפי הדינים המבוארים בשו"ע אה"ע סי' צג.

לדעתי, יש לדחות מסקנה זו. גם אם בזכות האיש לחזור בו מצוואתו, הרי כל עוד לא חזר בו במפורש, אין לראות את הצוואה המאוחרת משנת 2013 כמבטלת את ההוראה המפורשת לזון את אשתו. זאת ועוד, תוקף ההתחייבות לזון את אשתו בהסכם הממון, אינו נדון כצוואה, אלא כהסכם שדינו כשטר שתוקף ההתחייבות חלה מיידית עם כניסתם לנישואין, ואין לו יכולת לחזור בו מנושא זה, כי האשה כבר זכתה בהתחייבות לזון אותה כל ימי חייה, ואין ביכולתו לחזור בו מהתחייבות זו.

התחייבות על דבר שאינו קצוב

עוד נטען כי ההתחייבות לזון את האשה חשיבא כהתחייבות בדבר שאינו קצוב ולדעת הרמב"ם לא מועיל ואפשר לומר קי"ל כהרמב"ם וכמו כתב בשו"ת יבי"א בח"ג חו"מ סימן ד'.

אולם כאן י"ל שההתחייבות מועילה גם לדעת הרמב"ם כיון שהובא בפת"ש בסימן ס' שבמקום שיש תמורה להתחייבות אגב זוזי מתחייב גם בדבר שאינו קצוב וכאן בהסכם הממון האישה מביאה את עצמה תמורת ההתחייבות של הבעל וא"כ גם להרמב"ם יש תוקף לחיוב. וכן עולה מדברי האורים סימן ס"ק יא שכתב וז"ל:

כן העלו רוב מחברים דלא מצי למימר כלל קים ליה כרמב"ם. ובחוד נראה במי שכתב שטר חצי זכר כנהוג, [עי' אה"ע סי' צ' ס"א בהגה], ולא כתב ביה סכום כנהוג שאם לא ירצה ליתן לו כחצי זכר ליתן לו סך מה, רק כתב בו שמתחייב עצמו בחיוב גמור, שכל מה שיהיה ביכולתו שעה אחת קודם מותו, שיהיה מחויב בחיוב גמור ליתן לבתו כפי ערך חלק חצי המגיע לזכר אילו יתחלק, והרי זה עליו כחוב גמור, ונזכר בו שהוא קיבל מבתו תמורתו, וגם נעשה בשעת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אירוסין ונשואין בכלל שטרי פסיקתא, דהוי שטר מעליא ואין בו פקפוק, ואף דהתחייב בדבר שאין קצוב, דהא רוב פוסקים חלקו על הרמב"ם. וגם כיון דהוא בכלל שטרי פסיקתא ואף הרמב"ם מודה דבכה"ג אף דבר שאינו קצוב מועיל, ובפרט בשטר וקנין, ובפרט אם נכתב דקיבל תמורתו. והדברים נוטים כמש"כ בתומים (סק"ה) באריכות דבכה"ג אף הרמב"ם מודה דמתחייב, ולא אמרו אלא במתנה. וכן עשינו מעשה בהסכמות חכמי דור בפראג אצל שטר חצי זכר שהיה להמנוח המופלא כהר"ר דוד וייזל ז"ל על הקצין ר' ליב פינטי ז"ל.

הן אמת שבשו"ת יבי"א הנ"ל הביא להוכיח מהרמב"ם בתשובה שסובר גם באופן שיש תמורה לא משתעבד בדבר שאינו קצוב, ולכן שם בכה"ג יכול לומר קי"ל בכל אופן. אולם נראה להלן שגם לפי גישת היבי"א אין מקום לומר קים לי בנדון דנן.

והנה, בדין מתחייב בדבר שאינו קצוב שפסק השו"ע חו"מ סימן ס"ב שלא כדעת הרמב"ם, ראה בש"ך שם שהאריך שדעת הרמב"ם דחווה ואין לטעון קים לי כשיטתו, דלא כהמהרלב"ח. אולם ביבי"א שם הביא הרבה פוסקים שניתן לטעון קים לי כדעת הרמב"ם.

מנגד, יש מקום לחייבו גם מצד סיטומתא שהרי מנהג הסוחרים להתחייב גם בדבר שאינו קצוב וכדמצינו בפד"ר כרך ד' עמוד 198 ע"י הדינים הגאונים הרב עדס אלישיב זולטי ושו"ר שנדפס גם בקובץ תשובות להגריש"א ח"א עמוד ער"ה ושנו דבריהם שוב בערעור שני בכרך הנ"ל עמוד 289, והדברים נראים שנכתבו כנגד דעתו של היבי"א הנ"ל.

והן אמת שבשו"ת יביע אומר חלק ט - אבן העזר סימן כז כתב לחלוק בתוקף על דברי הגאונים הנ"ל וס"ל דלא מהני סיטומתא. הנה הרואה יראה שכתב כן בעובדא דאיירי התם שלא נעשה קנין כלל, משא"כ בנידון דנעשה קנין בבי"ד ודו"ק היטב בנידון היבי"א וז"ל בתחילת התשובה:

"כשבועיים לפני החתונה הופיעו שניהם אצל רושם הנישואין כנהוג, והבעל התחייב בפניו כפי שנכתב בתיק הנישואין בנוסח זה: החתן מתחייב לפרנס ולכלכל את נ. (בת האשה) עד שתתחתן. ולראיה באנו עה"ח (-) ש. ב. ע"כ. אולם לא נערך שום קנין ע"ז. גם רושם הנישואין הרב בן הרוש העיד בפנינו שלא היה כל קנין, (ושבשום תיק נישואין אינו נוהג לעשות קנין). ובעת הנישואין לא נזכר מזה דבר".

וכן נראה בדעת הגרע"י זצ"ל בפס"ד שהובא בשו"ת משפטי שאול סימן נ' וזו כותרתו: ערעור תשל"ט/273 בפני כב' הדיינים: הרב עובדיה יוסף - נשיא, הרב בצלאל זולטי, הרב שאול ישראלי, ושם העלה הרב המחבר שאם נעשה קנין מתחייב בדבר שאינו קצוב והסכים לדבריו מרן הגרע"י זצ"ל.

וראה גם בפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק יד עמוד 69 שכתב הרב שמואל שפירא וז"ל שם:

"אבל דעת הרדב"ז ח"א ס' רע"ח שאין מועיל סיטומתא בדבר שלא בא לעולם, מ"מ דעתו שמועיל סיטומתא בדבר שאינו קצוב הביאו הכנה"ג ס' ר"א ס"ק נה. ונראה דעתו שרק בדבר שלא בא לעולם וכדומה שהחסרון בחפצא שאין מועיל בו קנין, לכן גם סיטומתא לא מועיל, אבל בדבר שאינו קצוב אין החסרון בחפצא כי אפשר לקצוב ולהקנות, אלא החסרון בגברא שמקנה בדבר שאין לו קצבה, בזה מועיל סיטומתא".

גביה ממשועבדים ממתנה ומהקדש

אלא שעדיין יל"ע דהא הש"ך בסימן ס' כתב אע"פ שא"א לומר קי"ל כהרמב"ם, מ"מ לעניין לגבות ממשועבדים יכול לומר קי"ל כהרמב"ם שא"א לגבות ממשועבדים בדבר שאינו קצוב, והאריך שדעת הרמב"ם לפסוק כהמ"ד בסוגיא בגיטין נ: לפי שאין קצובין, ובזה הרבה ראשונים פוסקים כהרמב"ם.

והנה בנדון דנן הרי הבעל הקדיש את נכסיו במתנת בריא, וזה חשיב כגביה ממשועבדים ואע"פ שאינו אלא מתנה כמבואר בשו"ע סימן קיא ס"א וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המלוה את חבריו על פה, אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוה, אבל אינו טורף לא מהלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן.

וכן פסק הרמ"א באהע"ז סימן צג ס"כ שדין הקדש כדין מתנה שדינה כגביה ממשועבדים.

וא"כ לא תוכל האשה לגבות מהקדש.

אולם יעוין באורים הנ"ל בס"ק י"ב וז"ל:

ולענין לטרוף ממשעבדי כתב הש"ך (סקי"ב) דהוי ספיקא דדינא, די"ל כרמב"ם (פכ"א ממלוה ולוה ה"א) דס"ל להלכה כרבי חנינא (גיטין נ ב) דאינם קצובים אינו טורף ממשעבדי. ועיין תומים (סק"ו) דהעליתי דמ"מ אם קנו ממנו ודאי גובה, אבל לא שטר לחוד, אבל בשטרי פסיקתא הנעשים בעת נשואין, לכו"ע מהני שטר גרידא לטרוף ממשעבדי, אפילו דבר בלתי קצוב.

העולה כי לפי הש"ך לא ניתן לגבות ממשעבדי כי הרמב"ם פוסק כמ"ד בגיטין נ ע"ב שלא גובים למזון האשה ממשעבדי מפני שאינם קצובים (דלא כהרי"ף והרא"ש שפסקו כמ"ד משום שאינם כתובים, ולפ"ז אם נכתבו שפיר אפשר לגבות ממשעבדי). וכתב שם שה"ה שלא מהני בין אם כתב או קיבל בקנין. אבל התומים שם העלה שקנין יועיל לגבות ממשעבדי, ובכל מקרה ככל שנעשו שטרי פסיקתא על רקע נישואין שפיר גובה לכו"ע ממשעבדי, והרי בנדון דנן הסכם המזון היה על רקע הנישואין. ויש לעיין אם בעינן עמדו וקדשו וכו' מיד לאחר ההסכמות, אבל בנדון דנן הרי נעשה קנין ושאושר בביה"ד, ולכאורה דינו כשטרי פסיקתא.

ושוב נמצא להגאון ר' יעקב אבוהצירא בשו"ת ירוו משפטיך ליעקב סימן קלו שהעלה לדעת השו"ע שבחיוב ובשעבוד הגוף בקניין גובים ממשעבדי, וז"ל בסוף התשובה:

ולפיכך לסברת מר"ן מי שנתחייב בדבר שלב"ל וגם אין לו קצבה בחיוב ובשעבוד הגוף בקנין גבי ממשעבדי ובנ"ד פשיטא דלכ"ע גבי ממשעבדי כמו שכתבנו, זהו מה שנלע"ד ויש"ם ימ"ן אכ"ר עכ"ל.

ויעוין שם מה שכתב באורך לבסס את דבריו.

חיוב מזונות מכח הסכם – האם הוא חיוב מתחדש והנ"מ לקדימה מול בעלי חוב

יש צורך להשלים כאן את ההסבר ביחס לאמור בנדון דנן שביכולת האשה לגבות למזונותיה מנכסי ההקדש. וזאת ביחס לנדון האם חוב המזונות של האשה קדם לזכיית ההקדש או לא.

דהנה הרמב"ם (מלוה א ח) וכן שו"ע צז סכ"ד פסקו שפירעון חוב הלוואה קודם לפירעון חוב דמי מזונות.

הקשה הב"י שם סמב-מג, וז"ל:

"ומכל מקום קשה לי כיון שכתוב בכתובות ומזוניכי הרי גשתעבד לה בשטר ושיעבודה דאורייתא כמו שעבודא דמלוה ולמה יקדום לה מלוה בשטר.

ואפשר דטעמא משום דחיוב מזונות דמכאן ולהבא ודאי דמלוה בשטר קודמת משום דלא הגיע זמנם לגבות, ומזונות שלותה ואכלה, משום דאין לבעל חוב על הבעל שום שעבוד, והיא אינה תובעת מן הבעל למזונות אלא לפרוע חוב, הילכך מלוה בשטר קודמת ומכל מקום מלוה על פה אינו בדין שתקדום כיון דסוף סוף חייב הוא לפרוע מה שלותה".

הב"י הקשה שמאחר שחיוב המזונות נכתב בכתובה, הרי שהוא הופך להיות חוב שבשטר, והיה צריך להיות הדין שחוב מזונות יקדם לחוב של בע"ה, וזאת ככל שהכתובה קדמה לבעה"ח. ותירץ הב"י, שחוב המזונות הוא חוב המתחדש בכל יום, ונמצא שלא הגיע זמן חוב המזונות ביחס לחוב רגיל - שכבר הגיע זמנו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הנהגה הלכה פסוקה היא בשו"ע חו"מ סימן קד סעיף א:

"מי שיש עליו בעלי חובות הרבה, כל מי שקדם זמן קנין של שטרו - קודם הוא לגבות... אפילו אם הגיע זמן פרעון, של המאוחר, קודם".

וקשה, הרי זמנו של חוב המזונות – שהחל ממועד הנישואין, קדם לחיוב כלפי בע"ח, ומדוע א"כ החוב של בע"ח קודם לחוב של המזונות?

ובר מן דין האחרונים הקשו על יסוד הדין העולה מדברי הב"י, שמזונות להבא לפני זמנם לא קיים עדיין חיוב כלל. ראה בפרישה שם ובכנסת - הגדולה שם בהגהות בית יוסף אות טל, וכן המשנה - למלך בהלכות מלוה ולוה פרק א הלכה ח, תמהים עליו, ומביאים שהרשב"א בתשובה המובאת בבית - יוסף חו"מ סימן ק"ד אומר הפך דברי הבית - יוסף הנ"ל; וכך כותב הרשב"א:

"שאלת, שנים שהלוו לעכו"ם בזה אחר זה, ואין בנכסי העכו"ם כדי לזה ולזה, וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן ורבית טען שמעון: קרן זה ורבית שהרווחת קודם אתה נוטל זמן המותר אגבה קרן חובי, לפי שלא חל חוב הרבית מזמן השטר אלא שבכל יום הוא מתרבה, והוא יכול לפרעו בכל עת ולסלק שעבודו, - אין בדברי שמעון כלום, לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו. ובהדיא שנינו (כתובות ק"א ע"ב) גבי פוסק לזון את בת אשתו, שניזונית מנכסים משועבדים, אף על פי שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב להם, אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו מזונות. והטענה גם כן שאמרת דכיון דאיבעי למפרעיה ולסלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום, מהדיא נמי שמעינן דליתא כלל, דהתם נמי הא מצי לסלוקי שעבודה אי כתב לה כל זמן שאת עמי, שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד".

ונפסק להלכה כרשב"א לענין חוב ריבית בשו"ע חו"מ סימן ק"ד סעיף ט"ו. הרי דעת הרשב"א היא, ומוכיח מהמשנה בכתובות, שבחיוב מזונות אם כי הוא דבר יום ביומו, חלות השעבוד הוא משעה שקבל עליו.

וראה בביאור הגר"א בשו"ע שם סימן ק"ד ס"ק לה המציין, כמקור להלכה האמורה בענין חוב רבית, את הגמרא בגיטין הנ"ל. ור"ל שלפי הדין, לולי התקנה (לפי שאין לך אדם רוצה ליקח שדה מחברו, אם מזון אשתו ובנותיו חוזרין עליו עולמית - רש"י שם גיטין נ ע"ב) גובים למזונות האמורים מנכסים משועבדים; לפיכך למרות שמכירת הנכסים קדמה למועד מזונות להבא, מכל מקום שעבוד המזונות קודם, כי בשעת חלות החיוב בתחילה, חל החיוב והשעבוד של כל המזונות להבא.

יובהר כי יסוד הדין שהמתחייב לזון את בת אשתו שגובה הבת גם ממשעבדי, מופיע כבר בדברי המשנה בכתובות קא ע"ב², וכ"פ השו"ע אה"ע סימן קיד ס"ד. והיה מקום להקשות ישירות מהמשנה על יסוד דינו של הב"י. ומה שהביאו האחרונים רק את דברי הרשב"א כמי שסותרים את הב"י, הוא משום שגם בדברי הרשב"א נוקט כיסוד דברי הב"י שמזון הבת הוא דבר המתחדש בכל יום וכו' ואפ"ה הדין אינו משתנה שמזונות בת אשתו נגבים גם ממשעבדי, דלא כהעולה מדברי הב"י.

בפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק ב עמ' 79 (נכתב ע"י הגר"א גולדשמידט זצ"ל) ביארו את שיטת הב"י וכן מהי יסוד מחלוקת הב"י עם האחרונים הנ"ל, ז"ל:

"בחייב מזונות כאמור אין כל מחלוקת בין הפוסקים, וגם הבית - יוסף סובר, שהשעבוד והחיוב לכל הזמן חל בשעת ההתחייבות, אף שהגביה היא, למזונות של כל תקופת זמן, רק בהגיע

² יצוין לדברי התוס' שם בד"ה והיא ניונות:

"והיא ניונות מנכסים משועבדים - אף על גב דלעיל (דף נא: ושם) תניא חמשה גובין מן המשוחחררים המקבל עליו לזון את בת אשתו למ"ד בהניזקין (גיטין נא). קצובין לחוד טרפה לא קשיא מידי דהכא משום קצבה".

ומזה מבואר שמה שהבת גובה מזונות ממשעבדי, זהו רק במקרה שהמזונות קצובים כגון במקרה האמור במשנה שקצב לחמש שנים. אבל נראה, כי להלכה ה"ה אם קנו מידו ובפרט אם התחייב בשטרי פסיקתא שאז גם לדעת הרמב"ם יש לחייב גם ממשעבדי כמו שהעלה האורים סימן ס סקי"ב ובשו"ת משפטיך ליעקב כמו שהבאנו בדברינו לעיל [אם כי מדברי התוס' שם בהמשך שהעמיד למ"ד שמשום שאינם כתובים, דגובה ממשעבדי במשנה משום שקנו ממנו, משמע שלפי מ"ד שאינם קצובים, אין דרך לגבות ממשעבדי בקנין, אא"כ קצב את ההתחייבות לזמן].

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הזמן; וכפי שהוכיח הרשב"א מהמשנה בכתובות. ועיין בתשובות שבות - יעקב חלק ב' סימן קפ"ג. ועיין בספר נחל - יצחק סימן ע"ב ס"ק כ"א.

מחלוקת הפוסקים האמורה היא במזונות שהבעל חייב לאשתו מצד הדין, וכאן יש מקום לספק בגדר חיוב הדין. מצד אחד אפשר לומר, כי הואיל והנשואין הם שיוצרים את החיוב והם עילתו, הרי הנשואים ממלאים את מקומה של מעשה התחייבות, וכמו שבחיוב על ידי התחייבות חל השעבוד מיד לכל תקופת ההתחייבות, כן בחיוב על - ידי נשואים חל בשעת הנשואים החיוב והשעבוד לכל תקופת הנשואים. וזוהי דעת הפרישה והכנסת - הגדולה הלמדים דין מזונות נשואים מדין הרשב"א במזונות התחייבות.

אבל דעת הבית - יוסף היא, שאין כל דמיון בין מזונות מכח נשואים ובין מזונות מכח התחייבות, כי מזונות נשואים אם - כי חיובם נוצר עקב הנשואים, אין מעשה הנשואים מחילים בשעתם שעבוד וחיוב על מזונות של כל תקופת הנשואים, אלא קיומם של הנשואים הם היוצרים בתקופת קיומם חיוב מזונות לכל שעה ושעה של קיומם, כי הואיל ומזונות מטבע מהותם הם דבר יום ביומו, ניתנה כך הלכתם, הן אם הם מדאורייתא הן אם הם מדרכונן, כשעבוד וחיוב החל יום ביומו; היינו שעילת החיוב היא לא מעשה הנשואים בתחלה, אלא קיום הנשואין שעה שעה לאותה שעה; מה שאין כן בחיוב מכח מעשה התחייבות, שבהכרח החיוב כולו חל בשעת המעשה, כי לא יתכן שיחודש חיוב יום - יום אחרי המעשה, באין כל עילה חדשה יום - יום.

העולה מדבריהם, כי לא ניתן לחלוק על הלכה פסוקה, שמזונות הבת, שהתחייב לה בנישואי אימה, נגבים לאחר מותו גם ממשועבדים כמובא במשנה בכתובות ונפסק באהע"ז סימן קיד, בשו"ת הרשב"א וכן נפסק בדברי השו"ע חו"מ סימן קד. המקרה בו נחלקו הב"י והאחרונים הוא כאשר לא הייתה התחייבות מפורשת מצד האיש, אלא שחוב מזונות חל עליו מדין תק"ח, וחוב זה נזכר בדרך "אגב" בכתובה בלשון "ומזוניכי", אבל אינו בכלל התחייבות ספציפית ומפורשת מצד המתחייב, אלא רק נזכרת בכתובה שנהגו לכתוב בעת הנישואין; בזה סובר הב"י כיון שטרם הגיע חיוב המזונות בפועל, למרות שסיבת החיוב קיימת משעת נישואין, כלפי מקרה זה בלבד, מזונות שהם רק מכח סיבת חיוב ושטרם הגיע החיוב שלהם, נדחים הם מפני חוב של בע"ח שכבר הגיע זמן חיובו - למרות שזמן הפירעון שלו הוא מאוחר, וזאת משום שנפסק בסימן קד שהקובע לענין קדימה, הוא זמן החיוב ולא זמן הפירעון. ואילו האחרונים החולקים על הב"י, סוברים שאין לחלק בין חוב מזונות הנזכר בכתובה - שרק החלה סיבת החיוב שלו (כמו בכתובה בעת הנישואין), לבין חיוב שחייב את עצמו בו במפורש וכו"ל, ובשניהם, יש לראות את מי שקדם כקודם בגביית החוב.

הן אמת שמצאנו בדברי הרשב"א ונפסק בשו"ע סימן קד סט"ו שחוב מזונות נגבה מהמשועבדים ומקורו מדברי המשנה בכתובות קא ע"ב, אין זה משום שסיבת החיוב לחוד מספקת בכדי לגבות מהמשועבדים, אלא הטעם הוא משום שחיוב הספציפי לזון את בת אשתו, חל מיד עם ההתחייבות, וזאת למרות שהצורך במזונות הוא חיוב מתחדש בכל יום (וכלשון הרשב"א בתשובה הנ"ל), וה"ט, כי לא עצם החיוב מתחדש, אלא הצורך היומי של האכילה מתחדש. ונדון כאילו "זמן הפרעון" של המזונות מתחדש בכל יום מחדש, ולא עצם החיוב, ובחיוב מסוג זה מודה הב"י שקודם הוא לשאר בעל חובות וכן שגובה ממשעבדי.

הערה על ההסבר הנ"ל

ויש להעיר על ביאור זה. דהנה בשו"ת הרשב"א במיוחסות ס"ס רכ"ג לכאורה כתב להיפך. המדובר הוא במקרה שלוה ק' ע"ד להחזיר ק"כ לשנה, אף על פי שנתחייב עכשיו בק"כ, אין אומרים דמשעת כתיבת השטר זכה בכל העשרים, וזמן הוא שהרויח לו עד סוף שנה, אלא ישנה לשכירות מעותיו מתחלה ועד סוף, ויום מרויח לפי חשבון וכו' ועיי"ש, דמה"ט ריבית הכתובה בשטר אינו יכול למוכרו במסגרת מכירת שטר חוב, דהוי כמלוה ע"פ. והביא ראיה לזה, מהא דבכור נוטל פי שנים במלוה, אבל לא בריבית, משום דמלוה כיון דנקיט שטרא כמאן דגביא דמיא, אבל ריבית לא הוי כמלוה בשטר, עכ"ד. הרי מכאן עולה שחיוב חוב הריבית אינו נחשב במי שהתחיל מיידית בעת ההלוואה ורק זמן הפרעון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלו הוא בסוף, שאל"כ גם הריבית היתה כלולה בחוב שבשטר, והיה אפשר למכור בשטר גם את הריבית. וכך הקשה בקוב"ש ב"ב אות שפ.

וכתב שם באות שפב ליישב, וז"ל:

"... ולפי"ז אפשר ליישב דברי הרשב"א, דנהי דהחייב בפועל אינו חל אלא בכל יום ויום, מ"מ סיבת החיוב היא הקציצה בשעת הלואה, ומאותה שעה נשתעבדו נכסיו, היינו שחל עליהן הדין שיוכל לגבות מהן כשיגיע זמן החיוב בפועל, ומ"מ אינו יכול למכור בתוך הזמן, כיון שעדיין לא נתחייב בפועל".

המבואר מדבריו, כי אין זה נכון וגם א"צ לפרש בשו"ת הרשב"א המובא בשו"ע חו"מ סימן קד, שחיוב הריבית החל מיד בתחילת ההלוואה, וכמו כן לומר כי ההתחייבות לזון את בת אשתו חלה מיד בעת ההתחייבות (כמו שפירשו בפד"ר הנ"ל), אלא י"ל כי לזה סגי בעצם סיבת החיוב שהיא כבר קיימת בעולם מעת שלוחה או מעת שהתחייב לזון את בתו, ואה"נ שהחיוב נוצר בכל יום מחדש. וראה בקוב"ש ריש פרק אעפ"י שהביא הסבר זה גם ביחס לגביית כתובה ממשעבדי (עיקר ותוספת כתובה, ולא ביחס למזון האשה והבנות שאינם נגבים ממשעבדי – מפני תיקון העולם), והיינו למרות שהחוב לא חל מיד עם הנישואין, אבל מ"מ סיבת החיוב היא מועד הנישואין שהוא בעולם, והוא מספיק בכדי לומר שכתובה תגבה ממשעבדי מזמן זה. ולפי"ז הדרא קושיית המל"מ ודעימיה על הב"י, כי גם במתחייב לזון את בת אשתו, אין החיוב חל מיד בשעת ההתחייבות כמו שהעלו בפד"ר הנ"ל, אלא רק סיבת החיוב היא שישנה בעולם בזמן ההתחייבות, והיא מועילה לגבות גם ממשעבדי.

והנה יש מקום ליישב את השגת האחרונים על שיטת הב"י בדרך אחרת. והוא מיסודו של אחד מחשובי הלומדים, דיש לחלק בין המקרה בו נדרש לקבוע האם מזונות נגבים מהמשועבדים אם לאו לבין המקרה האם מזונות קודמים לחוב אחר ביחס לגביה מאותו הממון. ככל שמדובר ביחס לקביעה אם מזונות נגבים ממשועבדים, ההכרעה תהיה כי סיבת החיוב היא גורם שיעדיף וידחה את זכותו של הלוקח על נכס זה. ולפיכך בכתובה וכל תנאי כתובה (מעיקר הדין לולא התקנה וכנ"ל), כיון שמועד כתיבת הכתובה קדם לקניית הלוקח, לפיכך היא תקדם ללוקח, ועל מקרה זה כתב הרשב"א שחוב מזונות נגבה מהמשועבדים. אבל ככל שהדבר נוגע לשאלה האם מזונות יקדמו לחוב אחר, בזה לדעת הב"י, אין לסיבת החיוב של מזונות, לחוד, קדימה ביחס לחוב של בע"ח. ואף שאין כ"כ סברא לחילוק זה, והדברים הם לכאורה ק"ו להיפוך, שאם כלפי חוב אחר שהוא בגדר בנ"ח, הוא קודם לחוב מזונות, ק"ו שחוב מזונות לא יוכל לגבור על נכסים שכבר נמכרו. אבל י"ל כי ביחס לגביה ממשועבדים, שהוא ביחס הדין בדיעבד, שכבר נגבו, ואם לא נאפשר לו לגבות ממשעבדי, הרי שאנו קובעים את העקרון להפסיד את חובו לגמרי, לפיכך אמרינן שסיבת החיוב מספקת בכדי לגבות ממשעבדי. אבל במקרה שיש שני בע"ח, זה שאנו מקדימים את הקודם, אין אנו מבטלים את זכותו העקרונית של המאוחר לגבות את חובו, אלא רק מכריעים שהקודם קודם, וממילא מזלו של מי שהוא מאוחר להפסיד.

ויש להבהיר כי הסבר זה לא יישב את סתירת דברי הב"י בסימן צ"ז מדברי הרשב"א שנפסקו בחו"מ סימן קד, כי הרשב"א שם באמת עוסק בדין קדימה, ולא רק כלפי עצם הגביה ממשעבדי, והיישוב הנ"ל מועיל רק לעניין שלא יסתרו דברי המשנה בכתובות קא ע"ב - לדברי הב"י³.

³ שוב נמצא בדברי האחרונים קדומים יותר כהסברו של הקוב"ש בהסבר שיטת הרשב"א – כ"כ בספר זכור לאברהם מלוה ולוה פרק א הלכה ח ושם שלל את ההסבר המובא בפד"ר הנ"ל בדעת הב"י, וכ"כ בספר בן הרמה שם בהרחבה. אולם הם מיישבים את סתירת הב"י מדברי הרשב"א, שכל דברי הב"י הם רק כלפי מזונות להבא (גם הסיפא שבדברי הב"י עוסקת בענין מזונות מכו"ל עיי"ש), ואילו הרשב"א מדבר במקרה של תביעת מזונות הבת לשעבר, ואילו היתה תובעת הבת מזונות להבא לא היתה גובה ממשעבדי, עכ"ד. והנה על פניו הדברים אינם סבירים בעליל, שהבת לא תוכל לגבות מזונות להבא ממשעבדי, ולא מציינו חילוק זה לא במשנה ולא בהלכה באה"ע"ז סימן קיד. ולפי דבריהם לכאורה בנדון דגן מגיע לאשה רק מזונות מעת פטירת המנוח.

אכן כדי לקרב את הדברים למציאות, שמעתי לבאר את הדברים שיש לחלק בין מקרה שבאה לגבות מנכס עבור מזונות להבא, ור"ל שהיא רוצה שהנכס יעבור על שמה כדי לגבות למזונותיה בעתיד, דזה אין ביכולתה לגבות, כי בזכות הלוקח (בנדון דגן ההקדש) להמשיך ולהחזיק בבעלות על הנכס ששילם עבורו. אבל ככל שנכס זה מושכר ומניב דמי שכירות, בזכותה ליטול מדמי שכירות אלה למזונות שכבר התחייב לה, והדברים צריכים תלמוד כיצד ליישם הלכה זו כיום לפי דבריהם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

החילוק בין מזונות לשעבר לבין מזונות מכאן ולהבא

אלא שעדיין יש לדון במקרה כבנדון דנן, ביחס למזונות שהאשה תובעת אותם למפרע – משעת פטירת בעלה המנוח, לבין מזונות שהיא תובעת מכאן ולהבא.

בלשון הב"י נראה שמבקש לקבוע כי בכל מקרה חוב מזונות נדחה מפני חוב של בע"ח, וז"ל:

"ואפשר דטעמא משום דחיוב מזונות דמכאן ולהבא ודאי דמלוה בשטר קודמת משום דלא הגיע זמנם לגבות, ומזונות שלותה ואכלה, משום דאין לבעל חוב על הבעל שום שעבוד, והיא אינה תובעת מן הבעל למזונות אלא לפרוע חוב".

הנימוק ביחס למזונות מכאן ולהבא, שהם נדחים מפני בע"ח, הוא משום שלא הגיע זמנם. ואילו ביחס למזונות לשעבר שלוותה ואכלה, שלכאורה כבר הגיע זמנם, מכל מקום – גם בזה הם נדחים כיון שהחוב של מי שהלווה לה בשטר, אינו חוב כלפי בעלה כי הוא הרי הלווה לאשה ולא לבעלה, לפיכך החוב שהיא תובעת את בעלה, נדחה מפני חוב של בע"ח. וצ"ב עדיין, שהרי חוב מזונות לשעבר, כבר הגיע זמנו – בחלוף אותו יום שהיתה זקוקה למזונות, ואינו רק מצד סיבת החיוב? כלפי זה סיים הב"י וז"ל:

"הילכך מלוה בשטר קודמת ומכל מקום מלוה על פה אינו בדין שתקדום כיון דסוף סוף חייב הוא לפרוע מה שלותה".

ור"ל שכיון שהחוב של המזונות, של מה שלוותה, הוא רק בגדר מלוה בעל פה כנגד בעלה, לפיכך מלוה בשטר של בע"ח יקדם לחוב מזונות.

ולפ"ז עולה כי ככל שחוב מזונות של האשה הוא בגדר מלוה בשטר, הרי שאם זמן חוב המזונות כבר הגיע, לכאורה פשוט הדין שחוב מזונות יקדם לשאר חובות. אבל ביחס לחוב מזונות מכאן ולהבא, שטרם הגיע זמנם, הם יידחו מפני חוב של בע"ח שכבר החל חיובו למרות שלא הגיע זמן פרעונו.

שוב י"ל שדבר זה תלוי, עד כמה חוב המזונות בהסכם – שהוא בגדר חוב חדש – מעבר לחיוב מצד תק"ח (לפי גישת הב"י), הוא חוב מתחדש בכל יום, או שמא הוא מקבל מעמד של חוב רגיל שזמנו חיובו מתחיל בעת חתימה על ההסכם ואין הוא מתחדש בכל יום. דהיינו למרות שהוא חיוב חדש, אבל הוא נותר במתכונתו המקורית – שהוא מתחדש בכל יום. ולפ"ז חזרנו לדין שמזונות להבא נדחים מפני חוב של בע"ח.

אבל נראה כי לפי ההסבר האמור בדברי פד"ר חלק ב' מאת הגר"א גולדשימדט, הרי כל דברי הב"י הם רק ביחס לחוב מזונות הכתוב בכתובה בלשון ומזונייכי, ור"ל בכתובת הכתובה שהמנהג לכתובה ולתת לה תוקף בעת הנישואין, והוא רק מכח מה שנוהגים לכלול את חיוב המזונות, ואינו חיוב ספציפי שבו מתחייב לזון את אשתו במיוחד. לפיכך נדון כחוב מזונות שגם עצם החיוב מתחדש בכל יום, לפיכך אין מקום לגבות מזונות כאלה – לא ממשועבדים, וכמו כן מזונות אלו יידחו מפני בע"ח. אבל במקרה כבנדון דנן שהתחייבות לזון היתה ספציפית, הרי זה דומה למתחייב לזון את בת אשתו, שמבואר בדברי הרשב"א שהחוב מתחיל מיד בשעת ההתחייבות, ורק זמן הפרעון של המזונות מתחדש בכל יום, לפיכך מזונות אלו נגבים הם – גם ממשעבדי, וה"ה שייגבו מהקדש. ויש לציין כי הדברים מיושבים גם לפי ההסבר האחר שהבאנו.

ויצוין ללשון קבלת הקנין בסוף הסכם הממון:

"הצדדים מאשרים ומצהירים כי קיבלו קניין כדין בהקשר לכל התחייבויותיהם בהסכם זה."

אשר מזה ניתן ללמוד, כי ללא אזכור מפורש, הרי שסתם קנין הוא מעכשיו, ולפ"ז הצוואה שבה הקדיש את נכסיו, ושנחתמה שנים לאחר מועד הנישואין, היא בודאי מאוחרת לחיוב המזונות שקיבל המנוח בהסכם הממון, ולפיכך בזכות האשה לגבות מנכסים אלו לצורך מזונותיה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

איך לדון את חוסר קיום התנאי בהסכם המוטל על האיש למנות מנהל עזבון – למזונות האלמנה

עוד יש לדון, ביחס לחוסר קיום התנאי הכתוב בהסכם בסעיף 5.8, שבו התחייב האיש למנות מנהל עזבון עבור מזונות האלמנה לאחר פטירתו. יצוין כי לפי דרכנו אין זה כ"כ משנה, שלא מונה מנהל עזבון לצורך זה, שכן לפי דרכנו האיש מחויב לפרנס את האשה גם לאחר פטירתו מכח סעיף 5.1 ו-5.2, וכנ"ל. וכל הדברים שלהלן הם נ"מ רק לגישה שהאיש לא חייב את עצמו בהסכם זה לפרנס את האשה מלבד חיוב המדור.

אך זאת יש מקום לבעל דין לטעון, שהואיל ובהסכם הממון ישנן התחייבויות הדדיות, א"כ בזכות האשה לתבוע את קיום התנאי כחלק מההסכמה הכוללת שע"ד כן נשאת לאיש למינוי מנהל העזבון עבור מזונותיה לאחר פטירתו. והנה אם האשה הייתה תובעת את האיש בחייו – לקיום התנאי של ההסכם – שעל האיש למנות מנהל, יש לדון האם ביה"ד היה מחייב את האיש לעשות כן. מצד אחד, בלשון הסעיף נכתב שהאיש מתחייב בצוואה שהוא יכתוב בעתיד, לתת הוראות להמשך הדאגה לכלכלתה של האשה לכל משך חייה, וכלהלן:

"...והאיש מתחייב בצוואתו לתת למנהל עזבונו את ההוראות המתאימות להמשיך ולדאוג לכלכלתה ולכל צרכיה של האשה לאורך כל ימי חייה ולאחר פטירתה חס ושלום".

אך מצד שני, יש לדון שאין ביכולת ביה"ד לחייב את האיש לכתוב צוואה, וק"ו שאין ביכולתו לחייבו למנות מנהל עזבון עבור מזונותיה. מלבד זאת, לכאורה עצם ההתחייבות לדאוג למנהל עזבון עבור מזונותיה, היא בגדר "קנין דברים" – לעשות פעולה, ואין לה תוקף מחייב.

אך כאמור, הרי בהסכם הממון ישנן התחייבויות הדדיות, וי"ל שבזכות האשה לתבוע זאת במסגרת קיום תנאי – כי ההסכם הממון הכולל, נעשה על דעת שהאיש ידאג לכלכלתה – גם לאחר פטירתו. והגם שעל פניו התחייבות זו היא בגדר קנין דברים, אבל כידוע ניתן להתנות גם בדבר שאינו בעולם כנפסק בחו"מ סימן רט ועוד, וה"ה שניתן להתנות בעניין שהוא קנין דברים.

והנה, אין אזכור מפורש בהסכם מהי התרופה ככל שהאיש לא יעמוד בהתחייבותו למנות מנהל עזבון, האם ההסכם יתבטל וכו', אך נראה כי לא ניתן להקל ראש בקיום תנאי זה שהוא מעיקרי יסודות ההסכם, לפיכך כשם שביה"ד היה מביא את האיש בחייו למינוי מנהל עזבון כהסכמתו בסעיף 5.8, כך גם כיום לאחר פטירתו על ביה"ד מוטל להביא את הירשים/ההקדש למצב בו האשה תקבל את המגיע לה כהמשך הדאגה לכלכלתה.

ויש לבאר יותר, שאם בזכות האשה לתבוע את קיום התנאי כלפי בעלה וכן את מי שירש את עזבונו, הרי גם מוכרח שבכלל התחייבות זו כי לאשה זכות להתפרנס מעזבונו, וכעת רק נותר למנות מנהל עזבון שיהיה אחראי על ביצוע הוראה זו. אכן, למרות שאין הדבר מוכרח לגמרי שבהתחייבות האיש כלול הבסיס לפרנס את האשה לאחר פטירתו, ומינוי מנהל העזבון נועד רק להסדיר **טכנית** את אופן ההתנהלות של העברת הכספים לטובת האשה, וזאת משום שהיה מקום לפרש לאידך גיסא, שלולא האמור בסעיפים 5.1 ו-5.2, אין הרי אזכור מפורש שבו האיש חייב את עצמו לפרנס אותה לאחר פטירתו. אך זה אינו, כי לשון סעיף 5.8 מורה על התחייבות **להמשיך** את הדאגה לכלכלת האשה, והדברים נוטים שבזה מונח הבסיס להתחייבות שלו לפרנס אותה כפי שהתחייב לעשות כן בחייו, ורק חסר מתן הוראות, שהוא בגדר חסר טכני, ושניתן להשלימו באמצעות מינוי מנהל עזבון שימונה ע"י ביה"ד.

מסקנות

1. האשה זכאית לכתובה ולתוספת כתובה.
2. ביה"ד מאשר כי ההתחייבות בהסכם הממון משנת 2005 כוללת את זכות האלמנה במדור וכן במזונות, וזאת למרות שהאשה תבעה את תשלום כתובה ותוספתה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

3. לפיכך, ככל שלא נותר רכוש בעיזבון – מעבר למה שהמנוח הקדיש בצוואתו משנת 2013, האשה זכאית לקבל את דמי המזונות מכספי ורכוש ההקדש.

4. על יסוד פרוטוקול הדיון מתאריך ביום י"ג בשבט התשע"ז (09/02/2017) בה קבע ביה"ד כי "על נאמני ההקדש להשלים לאלמנה – על מה שיש לה מהפנסיה ומביטוח לאומי – קצבת זקנה וקצבת שארים – עד לסכום של 8,500 ש"ח לכל חודש, התשלום יהיה עד העשירי לכל חודש קלנדרי"; על נאמני ההקדש להמשיך את המתווה של התשלום הנ"ל - עד 120 של האלמנה.

הרב חיים ו' וידאל – דיין

אנו מסכימים לדבריו של הרה"ג חיים ו' וידאל שליט"א.

הרב יעקב מ' שטיינהויז – דיין

הרב מנחם האגר – דיין

פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ד' בניסן התשפ"ד (12/04/2024).

הרב חיים ו' וידאל

הרב יעקב מ' שטיינהויז

הרב מנחם האגר

מסמך זה עלול להכיל שינוי עריכה והגהה